

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (štvrtá komora)

z 12. mája 2022 *

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Súdna spolupráca v občianskych veciach – Právomoc, rozhodné právo, uznávanie a výkon rozhodnutí vo veciach vyživovacej povinnosti – Určenie rozhodného práva – Haagsky protokol o rozhodnom práve pre vyživovacu povinnosť – Článok 3 – Obvyklý pobyt oprávneného – Okamih, od ktorého sa určuje obvyklý pobyt – Neoprávnené zadržiavanie dieťaťa“

Vo veci C-644/20,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Sąd Okręgowy w Poznaniu (Krajský súd Poznaň, Poľsko) z 10. novembra 2020 a doručený Súdnemu dvoru 26. novembra 2020, ktorý súvisí s konaním:

W. J.

proti

L. J. a J. J., zastúpení zákonnou zástupkyňou A. P.,

SÚDNY DVOR (štvrtá komora),

v zložení: predseda štvrtej komory C. Lycourgos, sudcovia S. Rodin, J.-C. Bonichot, L. S. Rossi (spravodajkyňa) a O. Spineanu-Matei,

generálny advokát: A. M. Collins,

tajomník: A. Calot Escobar,

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- poľská vláda, v zastúpení: B. Majczyna, splnomocnený zástupca,
- francúzska vláda, v zastúpení: A. Daniel a A.-L. Desjonquères, splnomocnené zástupkyne,
- Európska komisia, v zastúpení: D. Milanowska, M. Wilderspin a W. Wils, splnomocnení zástupcovia,

* Jazyk konania: poľština.

so zreteľom na rozhodnutie prijaté po vypočutí generálneho advokáta, že vec bude prejednaná bez jeho návrhov,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 3 Haagskeho protokolu z 23. novembra 2007 o rozhodnom práve pre vyživovaciu povinnosť, ktorý bol schválený v mene Európskeho spoločenstva rozhodnutím Rady 2009/941/ES z 30. novembra 2009 (Ú. v. EÚ L 331, 2009, s. 17; ďalej len „Haagsky protokol“).
- 2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi W. J. na jednej strane a L. J. a J. J., jeho dvoma maloletými deťmi, ktorých zákonnou zástupkyňou je A. P., ich matka, na druhej strane vo veci zaplatenia pohľadávky na výživné, ktorú má zaplatiť W. J.

Právny rámec

Haagsky dohovor z roku 1980

- 3 Článok 12 prvý a druhý odsek Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí uzatvoreného v Haagu 25. októbra 1980 (ďalej len „Haagsky dohovor z roku 1980“) stanovuje:

„Ak bolo dieťa neoprávnene premiestnené alebo zadržané podľa článku 3 a v deň začatia konania pred justičným alebo správnym orgánom zmluvného štátu, v ktorom sa dieťa nachádza, neuplynula odo dňa neoprávneného premiestnenia alebo zadržania lehota jedného roka, nariadi príslušný orgán okamžite návrat dieťaťa.

Justičný alebo správny orgán nariadi návrat dieťaťa, aj keď sa konanie začalo po uplynutí lehoty jedného roka uvedenej v predchádzajúcom odseku, okrem prípadu, že sa preukáže, že dieťa sa už zžilo s novým prostredím.“

- 4 Článok 13 Haagskeho dohovoru z roku 1980 stanovuje:

„Bez ohľadu na ustanovenie predchádzajúceho článku justičný alebo správny orgán dožiadaného štátu nemusí nariadiť návrat dieťaťa, ak osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba, ktorá nesúhlasí s jeho vrátením, preukáže, že:

a) osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba, ktorá mala dieťa v osobnej starostlivosti, v čase premiestnenia alebo zadržania opatrovnícke právo skutočne nevykonávala alebo že súhlasila, či následne sa zmierila s premiestnením alebo zadržaním, alebo

b) existuje vážne nebezpečenstvo, že návrat by dieťa vystavil fyzickej alebo duševnej ujme alebo ho inak priviedol do neznesiteľnej situácie.

Justičný alebo správny orgán môže odmietnuť nariadiť návrat dieťaťa aj vtedy, ak zistí, že dieťa nesúhlasí s návratom, a ak dosiahlo vek a stupeň vyspelosti, v ktorom je vhodné zohľadniť jeho názory.

Pri hodnotení okolností uvedených v tomto článku justičné a správne orgány vezmú do úvahy informácie o sociálnom prostredí dieťaťa, ktoré poskytol ústredný orgán alebo iný príslušný orgán štátu obvyklého pobytu dieťaťa.“

Právo Únie

Nariadenie (ES) č. 4/2009

- 5 Článok 5 nariadenia Rady (ES) č. 4/2009 z 18. decembra 2008 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a o spolupráci vo veciach vyživovacej povinnosti (Ú. v. EÚ L 7, 2009, s. 1) stanovuje:

„Okrem právomoci založenej na iných ustanoveniach tohto nariadenia má právomoc súd členského štátu vtedy, ak sa odporca zúčastní konania. To neplatí, ak sa odporca zúčastní konania len, aby namietol absenciu právomoci.“

- 6 Článok 15 tohto nariadenia stanovuje:

„Rozhodné právo vo veciach vyživovacej povinnosti sa v členských štátoch, ktoré sú viazané [H]aagskym [p]rotokolom..., určuje podľa tohto protokolu.“

Rozhodnutie 2009/941/ES

- 7 Odôvodnenia 3 a 11 rozhodnutia Rady 2009/941/ES z 30. novembra 2009 o uzavretí Haagskeho protokolu z 23. novembra 2007 o rozhodnom práve pre vyživovaciu povinnosť Európskym spoločenstvom (Ú. v. EÚ L 331, 2009, s. 17) stanovujú:

„(3) [H]aagsky [p]rotokol je hodnotným príspevkom k zabezpečeniu väčšej právnej istoty a predvídateľnosti pre oprávnených na výživné a povinných. Uplatňovanie jednotných pravidiel na určenie rozhodného práva umožní voľný pohyb rozhodnutí o vyživovacej povinnosti v Spoločenstve bez akejkoľvek formy kontroly v členskom štáte, v ktorom sa žiada ich vykonanie.

...

(11) V súlade s článkami 1 a 2 Protokolu o postavení Spojeného kráľovstva a Írska [s ohľadom na priestor slobody, bezpečnosti a práva], ktorý je pripojený k Zmluve o Európskej únii a Zmluve o založení Európskeho spoločenstva, sa Spojené kráľovstvo [Veľkej Británie a Severného Írska] nezúčastňuje na prijímaní tohto rozhodnutia, nie je ním viazané ani nepodlieha jeho uplatňovaniu.“

Haagsky protokol

- 8 Článok 1 ods. 1 Haagskeho protokolu stanovuje:

„Tento protokol určuje rozhodné právo pre vyživovaciu povinnosť vyplývajúcu z rodinného vzťahu, rodičovstva, manželstva alebo švagrovských vzťahov, vrátane vyživovacej povinnosti voči dieťaťu bez ohľadu na osobný stav rodičov.“

- 9 Článok 2 tohto protokolu s názvom „Všeobecné uplatňovanie“ stanovuje:
„Tento protokol sa uplatní, aj keď rozhodným právom je právo nezmluvného štátu.“
- 10 Článok 3 tohto protokolu, nazvaný „Všeobecné kritérium rozhodného práva“, stanovuje:
„1. Pokiaľ nie je v tomto protokole ustanovené inak, vyživovacia povinnosť sa spravuje právnym poriadkom štátu obvyklého pobytu oprávneného.
2. V prípade zmeny obvyklého pobytu oprávneného sa od okamihu zmeny uplatňuje právny poriadok štátu nového obvyklého pobytu.“
- 11 Podľa článku 4 Haagskeho protokolu, nazvaného „Osobitné kritériá v prospech niektorých oprávnených“:
„1. Nasledujúce ustanovenia sa uplatnia v prípade vyživovacej povinnosti:
a) rodičov voči svojim deťom;
...
2. Ak oprávnenému nemožno priznať výživné od povinného podľa právneho poriadku určeného podľa článku 3, uplatní sa právny poriadok štátu konajúceho súdu.
...
4. Ak oprávnenému nemožno priznať výživné od povinného podľa právneho poriadku určeného podľa článku 3 a odsekov 2 a 3 tohto článku, uplatní sa právny poriadok štátu ich spoločného štátneho občianstva, ak majú spoločné občianstvo.“
- Nariadenie (ES) č. 2201/2003*
- 12 Článok 1 ods. 3 písm. e) nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (Ú. v. EÚ L 338, 2003, s. 1; Mím. vyd. 19/006, s. 243), uvádza, že toto nariadenie sa nevzťahuje na vyživovaciu povinnosť.
- 13 Oddiel 2, nazvaný „Rodičovské práva a povinnosti“, kapitoly II tohto nariadenia, nazvanej „Súdna právomoc“, obsahuje články 8 až 15.
- 14 Článok 8 uvedeného nariadenia, nazvaný „Všeobecná právomoc“, stanovuje:
„1. Súdny členský štát má právomoc vo veciach rodičovských práv a povinností k dieťaťu, ktoré má obvyklý pobyt v tomto členskom štáte v čase začatia konania.
2. Odsek 1 sa uplatňuje s výhradou ustanovení článkov 9, 10 a 12.“

15 Článok 10 nariadenia č. 2201/2003 uvádza:

„V prípade neoprávneného premiestnenia alebo zadržovania dieťaťa si súdy členského štátu, v ktorom malo dieťa svoj obvyklý pobyt bezprostredne pred svojim neoprávneným premiestnením alebo zadržaním, zachovávajú právomoc, až kým dieťa nenadobudne obvyklý pobyt v inom členskom štáte a:

- a) každá osoba, orgán alebo iný subjekt, ktorý vykonáva opatrovnícke právo sa zmieril s premiestnením alebo zadržaním,
alebo
- b) dieťa sa zdržiavalo v tomto inom členskom štáte najmenej jeden rok po tom, ako sa osoba, orgán alebo iný subjekt, ktorý vykonáva opatrovnícke právo, dozvedel, alebo mohol dozvedieť, o mieste pobytu dieťaťa, dieťa sa zžilo s novým prostredím a je splnená najmenej jedna z týchto podmienok:
 - i) do jedného roka odvtedy, ako sa nositeľ opatrovníckeho práva dozvedel alebo mohol dozvedieť o mieste pobytu dieťaťa, sa nepodala žiadosť o návrat dieťaťa na príslušné orgány členského štátu, do ktorého bolo dieťa premiestnené alebo v ktorom je zadržované;
 - ii) nositeľ opatrovníckeho práva vzal späť svoju žiadosť o návrat a v lehote stanovenej v bode i) sa nepodala nová žiadosť;
 - iii) konanie na súde členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním, sa skončilo podľa článku 11 ods. 7;
 - iv) súdy členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním, vydali rozsudok o opatrovníckom práve, z ktorého nevyplýva povinnosť návratu dieťaťa.“

Spor vo veci samej a prejudiciálna otázka

- 16 Poľským štátnym príslušníkom A. P. a W. J., ktorí mali bydlisko a vykonávali zárobkovú činnosť v Spojenom kráľovstve najmenej od roku 2012, sa v Spojenom kráľovstve narodili L. J. v júni 2015 a J. J. v máji 2017. Obidve deti majú poľskú a britskú štátnu príslušnosť.
- 17 Na jeseň 2017 A. P. a jej dcéra L. J. odcestovali do Poľska, kde sa zdržiavali do 7. októbra 2017 z dôvodu skončenia platnosti občianskeho preukazu A. P. Počas tohto pobytu A. P. informovala W. J. o svojom zámere predĺžiť dĺžku svojho pobytu v Poľsku, s čím W. J. súhlasil. A. P. sa vrátila do Spojeného kráľovstva 7. októbra 2017, odkiaľ odcestovala nasledujúci deň a vzala so sebou svojho syna J. J. O niekoľko dní neskôr A. P. informovala W. J. o svojom úmysle zostať natrvalo v Poľsku s L. J. a J. J. (ďalej len „deti“), s čím W. J. odmietol súhlasiť.
- 18 Z informácií poskytnutých vnútroštátnym súdom vyplýva, že v apríli 2019 deti bývali v jednej poľskej obci s A. P. a so starými rodičmi, strýkom a sesternicou, ktorá bola tiež maloletá, že L. J. navštevovala materskú školu, zatiaľ čo o J. J. sa starala A. P., ktorý bol v starostlivosti zdravotníckych zariadení z dôvodu svojho zdravotného stavu vyžadujúceho si pravidelnú hospitalizáciu. Vnútroštátny súd tiež uvádza, že A. P. poberala dávky sociálnej pomoci v Poľsku z titulu starostlivosti o svoje deti.
- 19 W. J. podal žiadosť o návrat detí na ústredný orgán Spojeného kráľovstva na základe Haagskeho dohovoru z roku 1980.

- 20 Dňa 3. januára 2018 bola žiadosť postúpená príslušnému Sąd Rejonowy (Okresný súd, Poľsko), ktorý uznesením z 26. februára 2018 túto žiadosť zamietol.
- 21 Dňa 7. novembra 2018 podali deti zastúpené A. P. na Sąd Rejonowy w Pile (Okresný súd Piła, Poľsko) žiadosť o platenie mesačného výživného voči W. J., ktorý bol účastníkom konania, a nevzniesol námietku nedostatku právomoci.
- 22 Rozsudkom z 11. apríla 2019 tento súd uložil W. J. povinnosť platiť každému z detí mesačné výživné s účinnosťou od 7. novembra 2018 podľa poľského práva.
- 23 W. J. podal odvolanie proti uzneseniu z 26. februára 2018, citovanému v bode 20 tohto rozsudku, ako aj proti rozsudku z 11. apríla 2019, citovanému v predchádzajúcom bode tohto rozsudku.
- 24 Uznesením z 24. mája 2019 príslušný Sąd Okręgowy (Krajský súd, Poľsko), na ktorý bolo podané odvolanie proti uzneseniu z 26. februára 2018, uložil A. P. povinnosť odovzdať deti W. J. najneskôr do 26. júna 2019 z dôvodu, že deti boli v Poľsku zadržované neoprávnene, že ich obvyklý pobyt bezprostredne pred týmto zadržaním bol v Spojenom kráľovstve a že neexistovalo vážne nebezpečenstvo, že ich návrat do tohto štátu by ich vystavil fyzickej alebo duševnej ujme alebo ich inak priviedol do neznesiteľnej situácie v zmysle článku 13 ods. 1 písm. b) Haagskeho dohovoru z roku 1980.
- 25 W. J. na podporu odvolania proti rozsudku z 11. apríla 2019, uvedenému v bode 22 tohto rozsudku, ktorý podal na vnútroštátny súd, Sąd Okręgowy w Poznaniu (Krajský súd Poznań, Poľsko), uviedol odvolací dôvod založený na nesprávnom skutkovom posúdení, keďže nebolo zohľadnené uznesenie z 24. mája 2019, uvedené v predchádzajúcom bode tohto rozsudku, ktorým bola A. P. uložená povinnosť odovzdať deti ich otcovi najneskôr do 26. júna 2019, v dôsledku čoho bolo nedôvodné uložiť mu vyživovaciu povinnosť.
- 26 Vnútroštátny súd vo svojom návrhu na začatie prejudiciálneho konania v prvom rade konštatuje, že uvedené uznesenie z 24. mája 2019 je právoplatné a že jeho výkon vyžaduje návrat detí do Spojeného kráľovstva, keďže obvyklý pobyt W. J. sa stále nachádza na území tohto štátu. A. P. však nevrátila deti W. J. v stanovenej lehote, pričom pátranie po nich neprinieslo až do dňa podania návrhu na začatie prejudiciálneho konania žiadne výsledky.
- 27 Vnútroštátny súd v druhom rade zdôrazňuje, že poľské súdy majú právomoc podľa článku 5 nariadenia č. 4/2009, čo W. J., ktorý nevzniesol námietku nedostatku právomoci, nespochybňuje.
- 28 V treťom rade tento súd spresňuje, že mu prináleží určiť rozhodné právo pre predmetnú vyživovaciu povinnosť.
- 29 V tejto súvislosti vnútroštátny súd zdôrazňuje, že poľské právo, na základe ktorého Sąd Rejonowy w Pile (Okresný súd Piła) vydal svoj rozsudok, je možné uplatniť len za predpokladu, že by deti napriek ich nezákonnému zadržiavaniu v Poľsku a vydaniu rozsudku nariaďujúceho ich návrat do Spojeného kráľovstva získali po svojom príchode v roku 2017 obvyklý pobyt v Poľsku, čo by odôvodnilo určenie rozhodného práva podľa článku 3 ods. 2 Haagskeho protokolu, pričom iné kritériá väzby na poľské právo sú podľa vnútroštátneho súdu vylúčené.

- 30 Vzhľadom na už uvedené sa vnútroštátny súd pýta, či sa toto ustanovenie nemá vykladať s ohľadom na článok 10 nariadenia č. 2201/2003, ktorý v zásade bráni tomu, aby súdna právomoc vo veciach rodičovských práv a povinností bola prenesená do členského štátu, v ktorom by malo dieťa nový obvyklý pobyt, v prípade neoprávneného premiestnenia alebo zadržiavania tohto dieťaťa v tomto členskom štáte.
- 31 Ak by sa pripustilo, že deti nemôžu získať nový obvyklý pobyt v štáte, v ktorom sú neoprávnene zadržiavané, rozhodným právom pre vyživovaciu povinnosť, o ktorú ide vo veci samej, by bolo na základe článku 3 ods. 1 Haagskeho protokolu právo Spojeného kráľovstva ako právo štátu, v ktorom si tieto deti ponechali svoj obvyklý pobyt.
- 32 Vnútroštátny súd však poznamenáva, že na rozdiel od nariadenia č. 2201/2003, ani nariadenie č. 4/2009, ani Haagsky protokol neobsahujú osobitné pravidlá určujúce vzťahy medzi na jednej strane obvyklým pobytom a na druhej strane súdnou právomocou vo veciach vyživovacej povinnosti a rozhodným právom v tejto oblasti, ak je oprávneným na výživné dieťa, ktoré je neoprávnene zadržiavané v členskom štáte. Toto konštatovanie by mohlo viesť k záveru, že na základe článku 3 ods. 2 Haagskeho protokolu nemá neoprávnené zadržiavanie dieťaťa na území členského štátu nijaký vplyv na získanie obvyklého pobytu týmto dieťaťom v tomto členskom štáte, takže právo uvedeného členského štátu sa ako právo nového obvyklého pobytu môže stať rozhodným právom pre vyživovaciu povinnosť od okamihu, od ktorého došlo k takejto zmene pobytu.
- 33 Za týchto podmienok Sąd Okręgowy w Poznaniu (Krajský súd Poznaň) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Má sa článok 3 ods. 1 a ods. 2 Haagskeho protokolu... vykladať v tom zmysle, že oprávnený [na výživné], ktorým je dieťa, môže získať nový obvyklý pobyt v štáte, v ktorom je neoprávnene zadržiavaný, ak súd nariadi jeho návrat do štátu, v ktorom mal obvyklý pobyt bezprostredne pred neoprávneným zadržiavaním?“

O konaní na Súdnom dvore

- 34 Listom zo 4. novembra 2021, ktorý bol doručený Súdnemu dvoru 19. novembra 2021, vnútroštátny súd informoval Súdny dvor, že uznesením zo 6. októbra 2021 Sąd Najwyższy, Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (Najvyšší súd, senát pre mimoriadnu kontrolu a verejné veci, Poľsko), ktorý rozhodoval o mimoriadnom opravnom prostriedku (*skarga nadzwyczajna*), ktorý podal Rzecznik Praw Dziecka (Verejný ochranca práv detí, Poľsko) proti uzneseniu z 24. mája 2019, uvedenému v bode 24 tohto rozsudku, toto uznesenie čiastočne zrušil. Z toho podľa vnútroštátneho súdu vyplýva, že rozhodnutie, ktorým bol 24. mája 2019 nariadený návrat detí do Spojeného kráľovstva, už nie je uplatniteľné.
- 35 Dňa 23. novembra 2021 predseda štvrtej komory Súdného dvora rozhodol, že tento list bude oznámený účastníkom konania vo veci samej a dotknutým osobám v zmysle článku 23 Štatútu Súdného dvora Európskej únie, ktorí boli vyzvaní, aby predložili svoje prípadné pripomienky pred 15. decembrom 2021.
- 36 Na túto výzvu odpovedala len Európska komisia, pričom uviedla, že sa vzdáva predloženia doplňujúcich pripomienok k pripomienkam predloženým Súdnemu dvoru týkajúcim sa prejudiciálnej otázky.

- 37 Novým listom z 20. decembra 2021, doručeným Súdnu dvoru 31. decembra 2021, vnútroštátny súd vzhľadom na rozsudok zo 16. novembra 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim a i. (C-748/19 až C-754/19, EU:C:2021:931), informoval Súdny dvor, že poľský minister spravodlivosti v rámci delegovania poveril člena rozhodovacieho zloženia senátu, ktorý podal tento návrh na začatie prejudiciálneho konania, aby na vnútroštátnom súde vykonával funkciu sudcu na dobu neurčitú. V tomto liste vnútroštátny súd tiež pripomenul, že konanie o mimoriadnom opravnom prostriedku, spomenuté v bode 34 tohto rozsudku, je predmetom návrhu na začatie prejudiciálneho konania, o ktorom Súdny dvor rozhoduje vo veci C-720/21.
- 38 Dňa 11. januára 2022 predseda štvrtej komory Súdneho dvora rozhodol, že tento nový list vnútroštátneho súdu oznámi účastníkom konania vo veci samej a dotknutým osobám v zmysle článku 23 Štatútu Súdneho dvora Európskej únie, ktorí boli vyzvaní, aby predložili svoje prípadné pripomienky pred 31. januárom 2022.
- 39 Na túto výzvu odpovedali L. J., J. J., poľská vláda a Komisia.
- 40 Vo svojich pripomienkach L. J a J. J., zastúpení zákonnou zástupkyňou A. P., v podstate na jednej strane žiadali, aby bol Verejný ochranca práv detí požiadaný o „zaujatie stanoviska“ v prejednávanej veci, a na druhej strane tvrdili, že ak by sa konanie o mimoriadnom opravnom prostriedku malo považovať za postihnuté vadou, nemali by znášať prípadné dôsledky.
- 41 Poľská vláda tvrdí, že informácie, ktoré vnútroštátny súd oznámil v uvedenom novom liste, sú irelevantné, pokiaľ ide jednak o posúdenie prípustnosti návrhu na začatie prejudiciálneho konania, ako aj o preskúmanie tejto otázky.
- 42 Komisia odmietla predložiť pripomienky, zdôraznila však, že vnútroštátny súd nespresnil, v akom rozsahu je potrebné zohľadniť skutočnosť, že minister spravodlivosti delegoval sudcu, ktorý je súčasťou rozhodovacieho zloženia senátu, ktorý vypracoval tento návrh na začatie prejudiciálneho konania, prípadné dôsledky tohto delegovania najmä na nezávislosť tohto rozhodovacieho zloženia senátu alebo vplyv rozsudku zo 16. novembra 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim a i. (C-748/19 až C-754/19, EU:C:2021:931), na prejednanú vec. Okrem toho Komisia tvrdila, že vnútroštátny súd neposkytol dôkazy umožňujúce rozhodnúť o tom, či delegovanie dotknutého sudcu na tento súd predstavuje porušenie jeho nezávislosti.
- 43 Dňa 4. februára 2022 predseda štvrtej komory Súdneho dvora na návrh sudkyne spravodajkyne a po vypočutí generálneho advokáta rozhodol zamietnuť žiadosť L. J. a J. J., aby bol Verejný ochranca práv detí požiadaný o „zaujatie stanoviska“ v prejednávanej veci, keďže nie je účastníkom konania vo veci samej, a vyhovie takejto žiadosti vo veľmi pokročilom štádiu konania by mohlo viesť k značným prietahom v tomto konaní, a teda by malo účinky, ktoré sú v rozpore s požiadavkou riadneho výkonu spravodlivosti.

O prípustnosti návrhu na začatie prejudiciálneho konania

- 44 V prvom rade treba uviesť, že vnútroštátny súd vo svojom liste z 20. decembra 2021, uvedenom v bode 37 tohto rozsudku, Súdnu dvoru oznámil, že poľský minister spravodlivosti delegoval člena rozhodovacieho zloženia senátu, ktorý podal tento návrh na začatie prejudiciálneho konania, aby v rámci vnútroštátneho súdu vykonával funkciu sudcu na dobu neurčitú. Ako poznamenala Komisia, vnútroštátny súd nespresňuje, aké dôsledky treba podľa neho vyvodiť z takejto situácie, najmä pokiaľ ide o nezávislosť tohto súdu. Zdá sa však, že keďže vnútroštátny

súd uvedenú situáciu zdôraznil, má zrejme pochybnosti, pokiaľ ide o jeho vlastné postavenie „súdneho orgánu“ v zmysle článku 267 ZFEÚ, ktoré predstavuje podmienku prípustnosti návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

- 45 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry pri posudzovaní, či má dotknutý vnútroštátny orgán povahu „súdneho orgánu“ v zmysle článku 267 ZFEÚ, čo predstavuje otázku, ktorá spadá výlučne do práva Únie, a tak pri posudzovaní, či návrh na začatie prejudiciálneho konania je prípustný, berie Súdny dvor do úvahy súhrn okolností, akými sú zákonný základ tohto orgánu, jeho trvalosť, záväzný charakter jeho právnych aktov, kontradiktórna povaha jeho konania, uplatňovanie právnych noriem týmto orgánom, ako aj jeho nezávislosť (pozri v tomto zmysle rozsudky z 9. júla 2020, Land Hessen, C-272/19, EU:C:2020:535, bod 43, ako aj z 29. marca 2022, Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2022:235, bod 66).
- 46 Nezávislosť sudcov členských štátov má zásadný význam pre právny poriadok Únie z rôznych dôvodov. Konkrétne je uvedená nezávislosť nevyhnutná na zabezpečenie správneho fungovania systému súdnej spolupráce, ktorá je stelesnená v mechanizme prejudiciálneho konania zakotvenom v článku 267 ZFEÚ tým, že uvedený mechanizmus môže aktivovať iba orgán, ktorý je poverený uplatňovaním práva Únie a ktorý predovšetkým spĺňa toto kritérium nezávislosti (pozri v tomto zmysle rozsudok z 9. júla 2020, Land Hessen, C-272/19, EU:C:2020:535, bod 45 a citovanú judikatúru).
- 47 Záruky nezávislosti a nestrannosti vyžadované podľa práva Únie stanovujú ako požiadavku existenciu pravidiel, najmä pokiaľ ide o zloženie orgánu, menovanie, funkčné obdobia, ako aj dôvody zdržania sa hlasovania, vylúčenia pre zaujatosť a odvolania jeho členov, ktoré umožňujú odstrániť akékoľvek oprávnené pochybnosti vo vnímaní účastníkov konania, pokiaľ ide o neovplyviteľnosť uvedeného orgánu vonkajšími činiteľmi a jeho neutralitu vo vzťahu k protichodným záujmom (rozsudky z 9. júla 2020, Land Hessen, C-272/19, EU:C:2020:535, bod 52, ako aj zo 16. novembra 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim a i., C-748/19 až C-754/19, EU:C:2021:931, body 67 a 71).
- 48 V prejednávanej veci je nepochybné, že Sąd Okręgowy w Poznaniu (Krajský súd Poznaň) ako taký patrí medzi poľské súdy všeobecného práva.
- 49 Pokiaľ však návrh na začatie prejudiciálneho konania podáva vnútroštátny súd, treba predpokladať, že tento súd spĺňa požiadavky uvedené v bode 45 tohto rozsudku, bez ohľadu na jeho konkrétne zloženie (pozri v tomto zmysle rozsudok z 29. marca 2022, Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2022:235, bod 69).
- 50 Táto domnienka sa však uplatňuje výlučne na účely posúdenia prípustnosti návrhov na začatie prejudiciálneho konania podaných podľa článku 267 ZFEÚ. Z toho teda nemožno vyvodiť, že podmienky vymenovania sudcov vnútroštátneho súdu nevyhnutne umožňujú splniť záruky prístupu k nezávislému a nestrannému súdu vopred zriadenému zákonom v zmysle článku 19 ods. 1 druhého pododseku ZEÚ a článku 47 Charty základných práv Európskej únie (pozri v tomto zmysle rozsudok z 29. marca 2022, Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2022:235, bod 74).
- 51 Okrem toho túto domnienku možno vyvrátiť, ak právoplatné súdne rozhodnutie vydané vnútroštátnym alebo medzinárodným súdom vedie k záveru, že sudca alebo sudcovia, ktorí tvoria vnútroštátny súd, nemajú postavenie nezávislého a nestranného súdu vopred zriadeného zákonom v zmysle článku 19 ods. 1 druhého pododseku ZEÚ v spojení s článkom 47 druhým odsekom Charty základných práv. To isté by platilo, ak by okrem osobnej situácie sudcu alebo

sudcov, ktorí formálne podali návrh podľa článku 267 ZFEÚ, existovali iné skutočnosti, ktoré by mali mať vplyv na fungovanie vnútroštátneho súdu, ku ktorému títo sudcovia patria, a tým by prispeli k narušeniu nezávislosti a nestrannosti uvedeného súdu (pozri v tomto zmysle rozsudok z 29. marca 2022, Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2022:235, body 72 a 75).

- 52 V prejednávanej veci vnútroštátny súd nepredložil žiadny konkrétny a presný dôkaz, ktorý by za podmienok pripomenutých v predchádzajúcom bode tohto rozsudku mohol vyvrátiť domnienku, podľa ktorej tento návrh na začatie prejudiciálneho konania pochádza od orgánu, ktorá spĺňa požiadavky pripomenuté v bode 45 tohto rozsudku.
- 53 V druhom rade vnútroštátny súd vo svojom liste zo 4. novembra 2021, ktorý sa spomína v bode 34 tohto rozsudku, informoval Súdny dvor, že uznesenie z 24. mája 2019, ktorým sa A. P. ukladá povinnosť odovzdať deti W. J. najneskôr do 26. júna 2019, prestalo vyvolávať účinky, keďže Sąd Najwyższy, Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (Najvyšší súd, senát pre mimoriadnu kontrolu a verejné veci) vyhovel mimoriadnemu opravnému prostriedku, ktorý podal Rzecznik Praw Dziecka (Verejný ochranca práv detí) proti tomuto uzneseniu.
- 54 Hoci je pravda, že prejudiciálna otázka položená vnútroštátnym súdom sa v podstate zakladá na dôsledkoch, ktoré treba vyvodiť na účely výkladu článku 3 Haagskeho protokolu z konštatovania uvedeného v uznesení z 24. mája 2019, podľa ktorého deti W. J. a A. P. boli neoprávnené zadržované zo strany A. P. v Poľsku a mali byť odovzdané W. J., ktorý má bydlisko v Spojenom kráľovstve, z rozhodnutia Sąd Najwyższy, Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (Najvyšší súd, senát pre mimoriadnu kontrolu a verejné veci) však nemožno vyvodiť, že takáto otázka už nie je relevantná na posúdenie veci samej.
- 55 Vzhľadom na vysvetlenia poskytnuté vnútroštátnym súdom totiž nie je isté, že podľa takéhoto rozhodnutia Sąd Najwyższy, Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (Najvyšší súd, senát pre mimoriadnu kontrolu a verejné veci) sa má uznesenie z 24. mája 2019, ktorým sa nariaďuje odovzdanie detí W. J., považovať za uznesenie, ktoré nikdy nevyvolávalo účinky v poľskom právnom poriadku, takže domnienka relevantnosti, ktorá sa týka otázky položenej vnútroštátnym súdom, nie je vyvrátená.
- 56 Návrh na začatie prejudiciálneho konania je preto prípustný.

O prejudiciálnej otázke

- 57 Svojou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 3 Haagskeho protokolu vykladať v tom zmysle, že na účely určenia rozhodného práva pre pohľadávku na výživné maloletého dieťaťa, ktoré bolo premiestnené jedným z jeho rodičov na územie členského štátu, okolnosť, že súd tohto členského štátu nariadil v rámci iného konania návrat tohto dieťaťa do štátu, v ktorom malo obvyklý pobyt so svojimi rodičmi bezprostredne pred premiestnením, postačuje na zabránenie tomu, aby uvedené dieťa mohlo získať obvyklý pobyt na území tohto členského štátu.
- 58 Na úvod treba pripomenúť, že keďže bol Haagsky protokol rozhodnutím 2009/941 schválený Radou Európskej únie, Súdny dvor má právomoc vykladať jeho ustanovenia (pozri v tomto zmysle rozsudok z 20. septembra 2018, Mölk, C-214/17, EU:C:2018:744, bod 23 a citované)

judikatúru). Okrem toho okolnosť, že Spojené kráľovstvo, na území ktorého má W. J. bydlisko, nie je viazané uvedeným protokolom, nemá vplyv na prejednávajúcu vec, pretože podľa jeho článku 2 sa Haagsky protokol uplatní, aj keď je rozhodným právom právo nezmluvného štátu.

- 59 Podľa článku 3 ods. 1 Haagskeho protokolu je rozhodným právom pre vyživovaciu povinnosť, pokiaľ nie je v tomto protokole stanovené inak, právny poriadok štátu obvyklého pobytu oprávneného na výživné. Podľa odseku 2 tohto článku v prípade zmeny obvyklého pobytu oprávneného na výživné sa od okamihu zmeny uplatňuje právny poriadok štátu nového obvyklého pobytu.
- 60 Vnútroštátny súd chce vedieť, či na účely určenia rozhodného práva pre pohľadávku na výživné možno zohľadniť zmenu obvyklého pobytu upravenú v článku 3 ods. 2 Haagskeho protokolu, ak je oprávnený na výživné neoprávnené zadržovaný na území štátu, v ktorom sa fyzicky nachádza. Presnejšie sa v podstate pýta, či neoprávnené zadržovanie tohto oprávneného na území členského štátu môže ovplyvniť stabilitu jeho pobytu ako kritérium na určenie jeho obvyklého pobytu.
- 61 Položená otázka teda vyžaduje výklad pojmu „obvyklý pobyt“ oprávneného na výživné v zmysle článku 3 Haagskeho protokolu, ako aj overenie, či neoprávnenosť zadržovania tohto oprávneného na území členského štátu nebráni presunu jeho obvyklého pobytu na územie tohto štátu.
- 62 V prvom rade, pokiaľ ide o pojem „obvyklý pobyt“ oprávneného na výživné, treba uviesť, že Haagsky protokol ho nedefinuje, a ani výslovne neodkazuje na právo zmluvných strán na účely vymedzenia jeho zmyslu a pôsobnosti. Za týchto okolností z požiadaviek jednotného uplatňovania práva Únie, ako aj zo zásady rovnosti vyplýva, že zmysel a pôsobnosť tohto pojmu si za normálnych okolností vyžadujú autonómny a jednotný výklad, ktorý zohľadňuje kontext ustanovení a ciele sledované predmetnou právnou úpravou [pozri analogicky rozsudky z 13. októbra 2016, Mikołajczyk, C-294/15, EU:C:2016:772, bod 44, a z 25. novembra 2021, IB (Obvyklý pobyt manžela – Rozvod), C-289/20, EU:C:2021:955, bod 39)].
- 63 V tejto súvislosti treba najskôr konštatovať, že použitie prídavného mena „obvyklý“ vedie k záveru, že pobyt musí vykazovať určitý stupeň stability, pričom sa vylučuje dočasná alebo príležitostná prítomnosť. Toto konštatovanie je podporené úvahou uvedenou v bode 42 dôvodovej správy k Haagskemu protokolu, ktorú vypracoval pán Andrea Bonomi (text prijatý dvadsiatym prvým zasadnutím Haagskej konferencie medzinárodného práva súkromného), podľa ktorej kritérium „obvyklého“ pobytu predpokladá určitú stabilitu, čo znamená, že „na určenie rozhodného práva pre vyživovaciu povinnosť nestačí len pobyt dočasnej povahy“.
- 64 Ďalej treba zdôrazniť, že článok 3 Haagskeho protokolu odzrkadľuje systém kolíznych noriem, na ktorom je založený tento protokol, keďže takýto systém má zabezpečiť predvídateľnosť rozhodného práva tým, že je zaistené, že určené právo nestratí dostatočnú väzbu s predmetnou rodinnou situáciou, pričom sa zdá, že právo miesta obvyklého pobytu oprávneného na výživné je v zásade považované za právo, ktoré má najužšiu väzbu s jeho situáciou, a v dôsledku toho sa zdá byť vhodnejšie na úpravu konkrétnych problémov, s ktorými sa môže oprávnený na výživné stretnúť (pozri v tomto zmysle rozsudky zo 7. júna 2018, KP, C-83/17, EU:C:2018:408, body 41 až 43, a z 20. septembra 2018, Molk, C-214/17, EU:C:2018:744, bod 28).

- 65 Treba uviesť, ako sa uvádza v bode 37 správy uvedenej v bode 63 tohto rozsudku, že hlavnou výhodou tejto väzby je určenie existencie a výšky výživného s prihliadnutím na „právne a faktické podmienky sociálneho prostredia krajiny, v ktorej oprávnený žije a vykonáva podstatnú časť svojich činností“. Keďže, ako sa zdôrazňuje v tom istom bode tejto správy, oprávnený na výživné bude používať svoje výživné, aby mohol žiť, je potrebné „posúdiť konkrétny problém, ktorý vzniká vo vzťahu ku konkrétnej spoločnosti, a to spoločnosti, v ktorej oprávnený na výživné žije a bude žiť“.
- 66 Je preto dôvodné domnievať sa, že vzhľadom na tento cieľ je obvyklým bydliskom oprávneného na výživné miesto, kde sa skutočne nachádza obvyklý stredobod jeho života, pričom sa zohľadňuje jeho rodinné a sociálne prostredie. Platí to o to viac v prípade, keď je tento oprávnený maloletým dieťaťom, vzhľadom na potrebu v súlade s článkom 24 ods. 2 Charty základných práv, náležite zohľadniť najlepší záujem tohto dieťaťa, čo si vyžaduje najmä zabezpečiť, ako to v podstate zdôraznila poľská vláda, aby malo dostatočné zdroje vzhľadom na rodinné a sociálne prostredie, v ktorom má žiť.
- 67 Keďže, ako vyplýva z predchádzajúceho bodu tohto rozsudku, úloha v konkrétnom prípade určiť, či má oprávnený na výživné obvyklý pobyt v jednom alebo v druhom štáte, predstavuje posúdenie skutkových okolností, prináleží vnútroštátnemu súdu, ktorému bola vec predložená, aby určil miesto obvyklého pobytu dotknutej osoby na základe súboru skutkových okolností špecifických pre daný prípad (pozri analogicky najmä rozsudky z 2. apríla 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, bod 42, a z 28. júna 2018, HR, C-512/17, EU:C:2018:513, bod 40).
- 68 V druhom rade treba uviesť, že Haagsky protokol neuvádza žiadne zmiernenie, pokiaľ ide o článok 3 ods. 2, ktorý stanovuje väzbu na právny poriadok štátu nového obvyklého pobytu oprávneného na výživné od okamihu, keď došlo k zmene obvyklého pobytu, aj keď súdne rozhodnutie vyžaduje odovzdanie maloletého oprávneného na výživné jednému z jeho rodičov s bydliskom v inom štáte.
- 69 Okrem toho pravidlo nachádzajúce sa v tomto ustanovení umožňuje zachovať väzbu oprávneného na výživné s miestom, kde má skutočne žiť (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 7. júna 2018, KP, C-83/17, EU:C:2018:408, bod 43), a teda v prípade, že je týmto veriteľom maloleté dieťa, plne zohľadniť najlepší záujem tohto dieťaťa, keďže umožňuje súdu, ktorému bola vec predložená, určiť zdroje, ktoré toto dieťa potrebuje, a v čo najväčšej miere zohľadniť rodinné a sociálne prostredie, v ktorom sa má toto dieťa obvykle vyvíjať.
- 70 Z toho vyplýva, že by bolo v rozpore s cieľom článku 3 ods. 2 Haagskeho protokolu, ako aj so zohľadnením najlepšieho záujmu dieťaťa, ak by existencia súdneho rozhodnutia členského štátu, ktorým sa konštatuje neoprávnenosť premiestnenia alebo zadržania maloletého dieťaťa a ktorým sa nariaďuje odovzdanie tohto dieťaťa jednému z jeho rodičov s bydliskom v inom štáte, v zásade bránila tomu, aby sa na účely určenia rozhodného práva pre nárok na výživné tohto dieťaťa dospelo k záveru, že toto dieťa má obvyklý pobyt na území tohto členského štátu.
- 71 V tejto súvislosti, keďže kvôli chýbajúcej právnej úprave neexistuje žiadny dôvod, ktorý by odôvodňoval to, aby sa článok 3 Haagskeho protokolu vykladal s ohľadom alebo na základe ustanovení článku 10 nariadenia č. 2201/2003, ktoré by v zásade neutralizovali prenos súdnej právomoci vo veciach rodičovských práv a povinností do členského štátu, v ktorom by malo dieťa svoj nový obvyklý pobyt v nadväznosti na jeho neoprávnené premiestnenie alebo zadržanie, v prospech členského štátu, v ktorom dieťa malo obvyklý pobyt pred týmto premiestnením alebo zadržaním.

- 72 Súdny dvor navyše rozhodol, že osobitná právomoc stanovená v článku 10 nariadenia č. 2201/2003 je pravidlom reštriktívneho výkladu, a teda nemôže viesť k výkladu, ktorý by presahoval rámec prípadov výslovne stanovených v tomto nariadení (pozri v tomto zmysle rozsudok z 24. marca 2021, MCP, C-603/20 PPU, EU:C:2021:231, body 45 a 47, ako aj citovanú judikatúru).
- 73 Z toho vyplýva, že na účely určenia rozhodného práva podľa článku 3 Haagskeho protokolu môže byť vnútroštátny súd, ktorému bola vec predložená, iba v rámci posúdenia všetkých okolností prípadu s cieľom určiť, či skutočne došlo k zmene obvyklého pobytu dieťaťa, ktoré je oprávnené na výživné, pričom je potrebné zohľadniť najlepší záujem dieťaťa, vedený k tomu, aby zohľadnil prípadnú neoprávnenosť premiestnenia alebo zadržovania uvedeného dieťaťa spolu s ostatnými faktormi, ktoré môžu preukázať alebo vyvrátiť, že prítomnosť tohto istého dieťaťa v štáte, do ktorého bolo premiestnené, je dostatočne stabilná, vzhľadom na jeho rodinné a sociálne prostredie.
- 74 V tejto súvislosti, ak je súdu členského štátu, ako je to vo veci samej, predložená žiadosť o zaplatenie pohľadávky na výživné za obdobie nasledujúce po premiestnení oprávneného na výživné do tohto členského štátu, treba sa domnievať, že v zásade okamih, z ktorého má tento súd konkrétne vychádzať pri posudzovaní miesta obvyklého pobytu tohto oprávneného na účely určenia rozhodného práva pre dotknuté vyživovacie povinnosti, je okamihom, ku ktorému sa má rozhodnúť o žiadosti o výživné, ako to okrem iného uviedla Komisia vo svojich písomných pripomienkach. Takýto výklad totiž v súlade s cieľom článku 3 ods. 2 Haagskeho protokolu umožňuje zachovať väzbu medzi oprávneným na výživné a miestom, kde mu pohľadávka na výživné, na ktorú má nárok, musí umožniť uspokojiť jeho potreby.
- 75 V prejednávanej veci treba po prvé uviesť, že rozhodnutie Sąd Rejonowy w Pile (Okresný súd Piła) priznať deťom pohľadávku na výživné podľa poľského práva bolo vydané 11. apríla 2019, teda v čase, keď sa na jednej strane deti zdržiavali spolu so svojou matkou u jej rodiny v Poľsku viac ako 17 mesiacov a keď na druhej strane príslušný Sąd Rejonowy (Okresný súd), na ktorý sa obrátil W. J. s návrhom o vrátenie detí, túto žiadosť zamietol.
- 76 Sąd Rejonowy w Pile (Okresný súd Piła) teda nemožno vytýkať, že pri vydaní svojho rozsudku z 11. apríla 2019 nezohľadnil uznesenie z 24. mája 2019, uvedené v bode 24 tohto rozsudku, ktorým sa nariadil návrat detí do Spojeného kráľovstva.
- 77 Po druhé v rozsahu, v akom má vnútroštátny súd právomoc vykonať úplne nové posúdenie skutkových okolností v porovnaní s posúdením, ktoré vykonal Sąd Rejonowy w Pile (Okresný súd Piła), prináleží mu, aby s cieľom určiť rozhodné právo pre požadovanú pohľadávku na výživné overil, či vzhľadom na všetky existujúce okolnosti charakterizujúce situáciu detí a so zreteľom na ich rodinné a sociálne prostredie má ich prítomnosť v členskom štáte, do ktorého boli premiestnené, stabilný charakter.
- 78 Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy treba na položenú otázku odpovedať tak, že článok 3 Haagskeho protokolu sa má vykladať v tom zmysle, že na účely určenia rozhodného práva pre pohľadávku na výživné maloletého dieťaťa, ktoré bolo premiestnené jedným z jeho rodičov na územie členského štátu, okolnosť, že súd tohto členského štátu nariadil v rámci iného konania návrat tohto dieťaťa do štátu, v ktorom malo obvyklý pobyt so svojimi rodičmi bezprostredne pred premiestnením, nepostačuje na zabránenie tomu, aby uvedené dieťa mohlo získať obvyklý pobyt na území tohto členského štátu.

O trovách

- 79 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdny dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (štvrtá komora) rozhodol takto:

Článok 3 Haagskeho protokolu z 23. novembra 2007 o rozhodnom práve pre vyživovaciu povinnosť, ktorý bol schválený v mene Európskeho spoločenstva rozhodnutím Rady 2009/941/ES z 30. novembra 2009, sa má vykladať v tom zmysle, že na účely určenia rozhodného práva pre pohľadávku na výživné maloletého dieťaťa, ktoré bolo premiestnené jedným z jeho rodičov na územie členského štátu, okolnosť, že súd tohto členského štátu nariadil v rámci iného konania návrat tohto dieťaťa do štátu, v ktorom malo obvyklý pobyt so svojimi rodičmi bezprostredne pred premiestnením, nepostačuje na zabránenie tomu, aby uvedené dieťa mohlo získať obvyklý pobyt na území tohto členského štátu.

Podpisy